

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1915 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning, dels ock två i ämnet väckta motioner.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Pettersson i Södertälje, Knut Larsson, Lindqvist i Stockholm, Gustafsson i Örebro, Dahl, Eliasson, Kvarnzelius, Hans Ericson, Johan Nilsson, Andersson i Skivarp, Thorsson och Nilson i Örebro.

I en den 24 april 1915 dagtecknad proposition, nr 165, vilken blivit till sammansatta stats- och lagutskottet nr 2 hänvisad, har Kungl. Maj:t under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, som inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902, äro skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnar, under år 1915 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning om högst fyrtiotvå dagar.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 6 saml. 3 avd. 1 häft. (Nr 1—3.) 1

§ 2.

I fråga om tjänstgöring, som i § 1 omförmäles, äga bestämmelserna i § 37 värnpliktslagen icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande underhåll och förmåner under i § 1 nämnd tjänstgöring gäller vad därom i § 39 värnpliktslagen stadgas i fråga om tjänstgöring, som i § 36 mom. 1 samma lag omförmäles.

§ 4.

Till landstormsbefälsövning inkallad värnpliktig må, därest han styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, i den ordning, Konungen bestämmer, befrias eller hemförlovas från sagda tjänstgöring.

§ 5.

Genom fullgörande av här omförmäld landstormsbefälsövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl departementschefen anfört till stöd för förslaget tillåter sig utskottet att hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion (nr 130) har herr *E. Lithander* föreslagit, att riksdagen — med hemställan till Kungl. Maj:t att enligt av Kungl. Maj:t utfärdade närmare bestämmelser måtte inkallas värnplik-

tiga, vilka förordnats eller utsetts till befäl eller underbefäl vid landstormen, med undantag av dem, som äro fast eller före detta fast anställda vid krigsmakten eller under detta eller närmast föregående år genomgått av staten anordnad landstormsbefälskurs om minst nedanstående antal dagar, till övning, vilken vad beträffar kompani- och högre chefer borde erhålla en utsträckning av 42 dagar och för övriga 21 dagar samt taga sin början snarast möjligt — ville för ändamålet ställa ett förslagsanslag av kronor 750,000 till Kungl. Maj:ts förfogande.

Vidare har samme motionär i en motion nr 131 i andra kammaren hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla:

a) att Kungl. Maj:t ville låta utarbета förslag till närmare bestämmelser angående obligatoriska övningar för utbildning av befäl och underbefäl vid landstormen under åren 1915—1924 samt snarast möjligt förelägga riksdagen förslag därom;

b) att Kungl. Maj:t ville låta den i Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års senare riksdag nr 59 sidan 52 bebådade utredningen rörande mönstringar av beväringen även omfatta sådana vid landstormen samt till riksdagen snarast möjligt inkomma med förslag till bestämmelser om mönstringsskyldighet för landstormen.

I fråga om vad i motionerna anförts till stöd för de i desamma innefattade förslagen får utskottet hänvisa till själva motionerna.

Erfarenheten har givit vid handen, att en avsevärd del av den personal, som under den senaste tiden tjänstgjort som befäl vid landstormen, knappast varit vuxen denna viktiga uppgift, liksom att även för åtminstone den närmare framtiden ett betydande antal av landstormens befälposter måste antagas komma att besättas med personal, som erhållit ingen eller otillräcklig befälsutbildning, därest icke särskilda åtgärder vidtagas för att härutinnan vinna den rättelse, som är möjlig. För att i någon mån söka avhjälpa nämnda missförhållande, som med hänsyn till det förhandenvarande läget måste anses vara av synnerligen allvarlig beskaffenhet, har Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen föreslagit, att värnpliktiga, som inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902, skola vara skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt, Konungen närmare förordnar, under år 1915 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning om högst fyrtiotvå dagar.

Vid granskning av handlingarna i ärendet har utskottet väl funnit, att från flera håll uttalats starka betänkligheter mot den ifrågasatta åtgärden, då med hänsyn till den ringa befälstillgången vid infanterirege-

mentena anordnande av landstormsbefälskurser skulle kunna äventyra utbildningen av övriga värnpliktiga. För att minska dessa olägenheter förutsätter emellertid departementschefen inbeordrande av befäl tillhörande arméns reserver av officerare och underofficerare till minst samma antal som det för landstormsbefälens utbildning erforderliga, ävensom inkallande av vissa årsklasser f. d. fast anställda vid infanteriet. Inom utskottet hava erinringar framställts mot det sätt, varpå hittills landstormsbefälet i vissa fall uttagits. Det synes utskottet angeläget, att felgrepp, därest sådana ägt rum, i fortsättningen såvitt möjligt undvikas. Kungl. Maj:t har förutsatt, att sådana landstormsmän, vilka under sin tjänstetid i beväringen jämlikt § 81 mom. c) inskrivningsförordningen tillhört klassen A, skola vara frikallade från inkallelse. Utskottet ifrågasätter emellertid, huruvida det ej vore fördelaktigare att för utbildning till landstormsbefäl tillgodogöra sig de lämpliga befälsämnen, som finnas i främsta rummet bland f. d. fast anställt underbefäl.

Ehuru visserligen den nu av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden kan komma att medföra åtskilliga svårigheter, har utskottet likväl, med hänsyn till de nu rådande allvarliga förhållandena, ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Kostnaderna för ifrågavarande kursers anordnande hava approximativt beräknats till 425,000 kronor; och har departementschefen utgått från att de för ändamålet erforderliga medlen skulle av Kungl. Maj:t förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande.

Utskottet anser emellertid, att ifrågavarande belopp bör uppföras såsom förslagsanslag å extra stat för år 1916 med rätt för Kungl. Maj:t att under innevarande år förskottera erforderligt belopp.

I likhet med Kungl. Maj:ts proposition avser herr Lithanders motion nr 130 anordnande snarast möjligt av obligatoriska övningar för utbildning av landstormsbefäl. Denna motion torde få anses besvarad genom vad utskottet yttrat i fråga om Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Lithander har med sitt förslag i motionen nr 131 mom. a) avsett, att vissa förberedande åtgärder skulle vidtagas för införande av obligatoriska övningar under åren 1915—1924 för utbildning av landstormsbefäl. Av vad utskottet ovan uttalat i detta ämne framgår, att utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att bereda övning åt landstormsbefäl.

Den av motionären åsyftade framställningen om närmare utredning finner sig utskottet böra i frågans nuvarande läge på så sätt tillstyrka,

att utredning verkställes beträffande huru under ett följande år obligatorisk övning för utbildning av landstormsbefäl bör på lämpligaste sätt anordnas.

Vidkommande härefter det i sistnämnda motion i mom. b) gjorda förslaget om framställning till Kungl. Maj:t i syfte att erhålla förslag till bestämmelser om mönstringsskyldighet för landstormen finner utskottet det angeläget, att rullföringen av landstormen blir på fullt tillfredsställande sätt ordnad, men då den utredning rörande mönstringar av beväringen, som lär vara under arbete, givetvis kommer att sträcka sig jämväl till landstormen, synes riksdagen icke hava anledning att nu göra särskild framställning till Kungl. Maj:t i detta ämne.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen må för bestridande av kostnaderna för landstormsbefälsutbildning under år 1915 anvisa på extra stat för år 1916 ett förslagsanslag av 425,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet under innevarande år förskjuta erforderligt belopp;

c) att herr Lithanders motion nr 130 må anses besvarad genom vad utskottet under mom. a) här ovan hemställt;

d) att riksdagen, med anledning av herr Lithanders motion nr 131 mom. a), må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till närmare bestämmelser angående obligatorisk övning under ett följande år för utbildning av landstormsbefäl;

e) att herr Lithanders förslag i motionen nr 131 mom. b) icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 maj 1915.

På sammansatta utskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

av herrar *H. Lindqvist* och *F. W. Thorsson*, vilka anført:

Vid granskningen av handlingarna i ärendet hava vi funnit, att från flera regementschefer uttalats synnerligen starka betänkligheter mot den ifrågasatta åtgärden, då med hänsyn till den ringa befälstillgången vid infanteriet anställande av landstormsbefälskurser skulle kunna äventyra utbildningen av övriga värnpliktiga.

Visserligen förutsätter departementschefen inkallande av officerare och underofficerare tillhörande arméns reserv jämte vissa årsklasser f. d. fast anställda vid infanteriet för att därmed täcka det stegrade befälsbehovet. Då emellertid nu tvenne årsklasser rekrytutbildas och snart förestår inkallelse av studenter m. fl., som avses att utbildas till reservbefäl, och då det näppeligen låter sig göra att, såsom Kungl. Maj:t ifrågasatt, den nu föreslagna landstormsbefälsutbildningen kan avslutas, innan förutnämnda reservbefälselever inrycka, ha vi med hänsyn till utbildningsarbetet inom arméns linjetrupper icke ansett oss kunna biträda Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Av samma skäl avstyrka vi herr Lithanders motion nr 130.

Mot det sätt, varpå landstormsbefålet hittills uttagits, kunna mycket befogade anmärkningar göras; särskilt då det gällt att uttaga pluton- och kompanichefer synes den sociala ställning, som personerna i fråga intagit, varit avgörande för om han skulle antagas till befäl eller icke.

Hans egenskaper i övrigt för tjänstens behöriga skötande ha först i andra rummet beaktats. Många av de personer, som uttagits till landstormsbefäl, äro, enligt vår uppfattning, så undermåliga och äga så små förutsättningar för skötandet av sitt uppdrag, att det rent av skulle skada landstormens fortsatta tillvaro, om dessa genom en extra kurs på 42 dagar ytterligare skulle bindas för ett uppdrag, som de icke mäktat utföra.

Det synes oss därför nödigt, att, innan åtgärder vidtagas för ifrågasatta utbildningskurser för landstormsbefäl, en synnerligen grundlig utgallring av nu konstituerat landstormsbefäl företages. Den utkallelse av landstormen, som företogs 1914, borde ha givit de militära myndigheterna erfarenhet om att ett synnerligen stort antal dels f. d. underofficerare dels f. d. stammanskap, som avgått från sina regementen med underofficersexamen, finnes att tillgå. Först sedan Kungl. Maj:t visat en

allvarlig strävan att för landstormens behov tillgodogöra sig dessa befälsämnen, kan påräknas ett kostnaderna och de personliga uppoffringarna motsvarande resultat av tilltänkta övningar.

Uti motion nr 131 föreslår herr Lithander införande av obligatoriska landstormsövningar under åren 1915—1924. Av vad ovan framgår synes det uppenbart, att dessa obligatoriska landstormsbefälsövningar och i övrigt hela landstormsfrågan måste ordnas, men såväl uttagningen av befäl som huru övningarna skola ordnas och bedrivs måste föregås av en utredning. Vidkommande det i herr Lithanders motion i mom. b) gjorda förslag om framställning till Kungl. Maj:t i syfte att erhålla förslag till bestämmelser om mönstringsskyldighet för landstormen, anse vi i likhet med utskottet, att riksdagen icke har någon anledning att nu göra särskild framställning till Kungl. Maj:t i detta ämne.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas;

b) att herr Lithanders motion nr 130 ej heller må vinna riksdagens bifall;

c) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition och herr Lithanders motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundat förslag till ordnandet av landstormsberälsfrågan och de övningar med landstormsbefäl, som kunna anses oundgängligen erforderliga, samt

d) att herr Lithanders motion nr 131 mom. b) icke må av riksdagen bifallas;

vid *punkt d)* av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Eliasson*, *Kvarnzélius* och *Nilson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka herr Lithanders motion nr 131 mom. a).
